

LLUÍS GUARNER, LA MORT D'UN ERUDIT

Fanecades de romanticisme

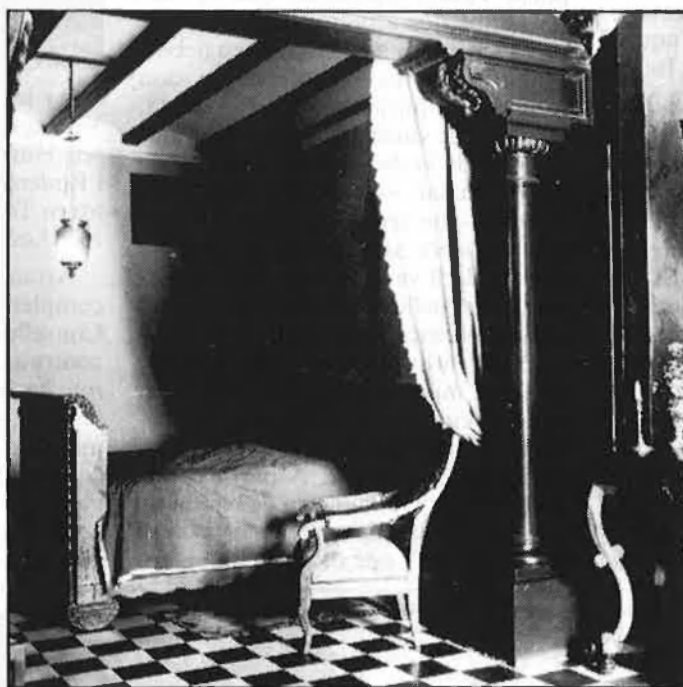
Lluís Guarnier, autor de més d'un centenar de llibres, va nàixer a principis del segle que acabem, el 1902, a València. La seua vida i la seua obra, però, van estar en funció dels costums i la lògica dels pobles del seu pare, la Pobla del Duc (la Vall d'Albaida), i de la seua mare, Benifairó de les Valls (el Camp de Morvedre). Venia de llauradors fèrtils —agricultura solvent—, per part materna, i de lletrats amb pretensions, pel que fa al pare. Nissaga de militars, propietaris i regidors de la Inquisició. Cognoms blasonats.

Amb aquestes credencials, don Lluís va ingressar com a estudiant intern als jesuïtes. Aleshores —ara, potser també— la direcció del col·legi de la Companyia autoritzava diverses faccions al si de l'alumnat: Tres, com el misteri. La gent de «pulso i púa» —els qui tocaven la bandúrria— els «deportistas» —mens sana in corpore sano— i els «rapsodas» —l'ètnia delirant. Ell, don Lluís, n'era, d'això últim.

La rapsòdia, entre altres coses, va ajudar-li a descobrir l'homosexualitat: un *Dalt*, habitació de Lluís Guarnier a Quart de les Valls. Baix, el sepel·li.

Lluís Guarnier, el més recent Premi de les Lletres Valencianes, va morir fa uns dies a València. Insuficiència cardiorrespiratòria, a causa d'una arteriosclerosi cerebral, en diu el metge. La «gota», segons el seu masover. Total, 84 anys.

Miquel Alberola

dia, recitant des del pòdium, va veure com un capellà, probablement extasiat pel lirisme del passatge, feia jocs de mans amb un alumne. El rapsode, presumiblement, va empassar-se un lítote de la impressió.

La militància en el bàndol dels jòglars, a més, va proporcionar-li l'amistat del pare Seró, un capellà català amb certes vel·leïtats retòriques, el qual li va descobrir *L'Atlàntida*, de mossén Cinto Verdaguer. Però seria més endavant, amb la lectura d'*Idil·lis i cants mítics*, del mateix autor, que connectaria amb la literatura catalana. Amb l'altra, l'espanyola, ja feia anys que s'havia emparentat i en fabricava.

«Posseït pel dimoni de la poesia», com va definir el músic Eduard López Chavarri, don Lluís, aleshores estudiant de Dret i Filosofia i Lletres, va guanyar la flor natural dels Jocs Florals de Gandia, amb una composició d'«opulències de valenciana llum» —la metàfora és del músic Chavarri— que Joan Sagarra va qualificar de *d'anuntiana*. Tenia, don Lluís, vint anys. Un parell d'anys després, va rebre idèntic guardó en la convocatòria de la ciutat de València. En aquella època, Guarnier solia clavar-se els hàbits, cavaller com n'era, de l'Orde del Sant Sepulcre, costum a què va renunciar amb l'edat.

Acabada la carrera de Filosofia i Lletres a Saragossa —a València no va poder aprovar mai la Paleografia—, don Lluís va fer de professor adjunt de la càtedra de Llengua i Literatura espanyoles de la Universitat de València. Era l'any vint-i-sis; en el trenta-un, va ingressar a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, probable conseqüència de les traduccions que va realitzar de Jacint Verdaguer. Per aquest motiu —les traduccions—, el nucli valencianista de l'època va oferir-li un sopar

al Cafè l'Havana, de confluència al·mogàver, al desaparegut carrer de les Granotes.

Agregat per oposició en 1933, Lluís Guarner va passar per Badalona com a professor. Es va instal·lar a Barcelona, en una pensió del carrer d'Escudellers. En aquell època freqüentava l'Ateneu, on va compartir taula, coincidències i discrepàncies, amb Joan de Segarra i Josep Pla. Els dies independents de Macià. Retorn al País Valencià i la guerra del 36. Durant la confrontació, el van assignar als serveis auxiliars —fill de viuda, aquelles coses— i va consumir aquells dies, fins al 44, a la casa de les Valls, retir romàntic, ecosistema de mida.

Ja catedràtic numerari, exerceix la professió a Algecires. És aleshores que fa estada, durant un mes, al Marroc i queda molt content de no haver-hi fet la mili —que és on li tocava—, ja que era soldat de quota —d'aquells que venien el compromís i se'n fotien. Després, va fer el seu ofici a la Manxa, a Albacete. Primers contactes a Madrid, l'altra aventura.

En 1950, don Lluís és pensionat pel Ministeri d'Educació i Ciència a Roma i Nàpols, i en el mateix any, es produeix la mort de sa mare. Ell ven la casa de València, cobra l'herència —prou substanciosa—, demana l'excèdència en el treball i se'n va a viure d'escriptor a Madrid. Nou anys d'eufòria pre-realista: la tertúlia del Conde de Camilleros, Gerardo Diego, César González Ruano, la tertúlia del Cafè Varela..., i vinculació als grans editors Manuel Aguilar, José M. Cosino, etc. Simptomàticament, del

grup de valencians a Madrid no va tractar ningú. Només un, en tot cas.

Acabada l'etapa mesetària, don Lluís retorna a València i sovinteja el grup provincià de Juan Gil-Albert, Juan Beneito, Rafael Ferreres, Carola Reig i Arturo Zabala. Erudició colonial i vespres orxatejats. A les acaballes dels seixanta, és nomenat membre de la Real Academia de la Lengua Espanola.

El revival valencià

De fet, don Lluís ja n'havia practicat, de nacionalisme, amb la intensitat i convicció que fos. El jesuïta Seró, en l'etapa escolar, i el canonge Sanchis Sivera —un altre verdagueria com ell— l'havien imbuït i sensibilitzat suficientment. A banda d'això, el pas per Barcelona i l'atzar d'haver heretat un arcó amb papers inèdits del poeta Vicent Wenceslau Querol van ser també dos aspectes decisius.

Va ser, però, a través del seu nebot, Manuel Sanchis Guarner, que don Lluís va adquirir tot el tret —tardà, això sí— de valencianista bel·ligerant. A pesar de la densa obra deixada, no hauria passat —que tampoc no ho ha superat— de ser un erudit a l'antiga de teories poc agosarades, un cronista literari. I ell va tenir sempre la sensació que treballava en subliteratura, en una renaixença impossible.

El parentiu familiar amb el filòleg va ser el millor aval de cara al nacionalisme cultural valencià, que no coneixia —que encara no saben qui ni què— Lluís Guarner. A partir d'ací, el catedràtic jubilat deixa de banda els estudis de Juan de la Cruz, el *Poema del Mio Cid*, Lope de Vega i Cervan-

tes, i les traduccions —havia traduït Verdaguer, Maragall, Verlaine, Musset, Hugo, Baudelaire, Mistral, Heine i Rodembach— a l'espanyol, i se centra en Teodor Llorente i Wenceslau Querol. Les últimes obsessions, les grans.

Arran de la publicació de les obres completes de Querol, per part de la Conselleria de Cultura, don Lluís contrau una sèrie de relacions amb els *muchachos* —els del negoci— que es resol en la presència de l'erudit en la majoria d'actes d'encuny oficiós, la concessió del màxim guardó literari valencià —el de les Lletres— al poeta, la designació de Guarner com a membre del Consell Valencià de Cultura i

Centre Carles Salvador

CURSOS PER CORRESPONDÈNCIA

1. Llengua i Literatura:

- Curs d'Iniciació.
- Curso de Iniciación (per a castellanoparlants).
- Curs Bàsic.
- Curs Progressiu de Llengua.
- Curs de Professorat.

2. País Valencià:

- Economia del País Valencià.
- Geografia i Història del País Valencià.

Matrícula oberta durant tot l'any, tret del mes d'agost.

Per a més informació, adreceu-vos al **Centre Carles Salvador**, Moratín, 15, 8a. 46002-València

LA PASTA CATALANA DE QUALITAT SUPERIOR

El Fideuer de Calaf

C/ Cels Xaurador, s/n. - Apartat, 3
Telf. Comercial 869 85 10 - Administració 869 89 61
CALAF - Alta Segarra - Barcelona

Dalt, la biblioteca. Baix, pati de la casa.

la donació de la biblioteca particular de l'erudit a la institució. Operacions.

Don Lluís va arribar als últims dies sense cessar en la seua disciplina habitual: Vicent Wenceslau. Un dia, després d'haver dinat en un cèntric hotel valencià amb J. F. Yvars, el seu marmessor, va perdre l'equilibri i va fracturar-se el fèmur —el ballador de l'anca, en diuen. Aquest accident, de les conseqüències del qual no va poder recuperar-se, va determinar el seu deteriorament vital. Va morir dimarts, l'últim de l'agost, i hores abans del desenllaç va redactar la pròpia es-
quela.

Les Valls, dotze fanecades i mitja de romanticisme

En morir sa mare, don Lluís va heretar la casa de Benifairó de les Valls. Una casa vella i llauradora, de proporcions extraordinàries, que Guarner va adaptar al seu univers imaginari: el d'un solitari, fill únic i emmarat, de formació romàntica. Amb el temps, la casa va prendre l'estructura i les dimensions sentimentals de l'amo, com una corfa perfecta.

L'immoble, ara propietat de la Caixa d'Estalvis de Sagunt per desig de Guarner, de façana recentment em-

blanquinada i brancalades blaves, és travessada arran de sòl per una franja de terrer roig entre dues fileres de llosa, originàriament per transitar-hi el carro, que desemboquen en l'hort. Tot per baix, un celler de frescor supreptícia destinat a submergir-hi el mort, l'oli, a eternitzar la caducitat. Una reserva d'oxigen medieval.

A la planta baixa, un funeral abundant, una canterera pròxima amb recipients de coure i taulells il·lustrats amb costums i oficis. Això, presidit per un trabuc rovellat de culata corcada, probable emissor de projectils contra agermanats o mascrats. Més aïnes els primers. Cara a cara, una escala amb barana de fusta inaugurada per un gos que subjecta alguna cosa a la boca. Per tot el trajecte, gravats de catàstrofes bíbliques, Santa Bàrbara, verge i màrtir, plats badats. Objectes etiquetats amb un número de referència, tasca arqueològica duta a terme pel banc beneficiat.

Arribat dalt, un celobert de vidre i tots els escuts d'armes de la genealogia. Enmig, unes espases oxidades. La porta, camí de les estances de don Lluís i de sa mare. El llit de Guarner, de dormir ampul·lós, regit per una creu de dimensions extraordinàries. El catre de la mare, a la cambra que enfronta, protegit per un *niñojesús* de Praga amb aparador a mida. Repòs garantit per la devoció.

Una bona part de la biblioteca de don Lluís —l'altra és a València— reposa a les prestatgeries de la sala de treball. Prop de tres mil volums en una estança plena de balancins i tapets, gravats d'extraordinària difusió romàntica, els caps de Cervantes i Lope de Vega, i les fotos d'Hugo, Verdaguer, don Lluís i Querol. Una penombra austera i l'escriptori, on el catedrà-

tic treballava fins a la matinada. Adossada a la biblioteca, una cambra amb els daguerreotips dels avantpassats, de mirada llunyana, i trets infladets.

Entre tota l'arqueologia, una làpida commemorativa que un escultor va realitzar per a don Lluís, i que per manca de pressupost va ser retallada per l'Ajuntament de la Pobla del Duc, on n'hi ha col·locada la prova definitiva. Durant la guerra del 36, el nom de Guarner va estar tapat i damunt van posar el de Vladimir Lenin. La cara, era de don Lluís.

Possiblement, per la devoció que l'erudit tenia a Teodor Llorente, la néta del qual va fer un curt noviatge —desbarat per assumptes *familiars*— amb don Lluís, Guarner alçava darrere de l'habitatge un hort amb les mateixes pretensions que el que a Museros tenia l'autor de *Lo llibret de versos*.

L'hort del catedràtic està estructurat en tres nivells. Un nivell domèstic —una parcel·la destinada a fer naps i verdures—, un altre de rendible —tarongers— i, per últim, el nivell romàntic —ociós. En aquell àmbit, don Lluís s'hi mostrava tal com era: un llaurador que fumava *Ideales* i *Caldo*, una ètnia sense rellotge que mira al cel després d'observar els cultius.

El masover, el tio Roc, hi havia elaborat, per desig exprés de don Lluís, un ecosistema tapit de baladre, magnòlies, gessamí, nouers, xiprers, palmeres, salzes, lledoners, pins, caquis, tarongers, alvocats i parres. Aquella verdor exuberant, dotze fanecades i mitja de romanticisme, és capaç d'immobilitzar el temps. De fet, don Lluís va arribar tard a moltes coses. Per exemple, no va estar antologat al llibre de l'editorial l'Estel, *La poesia valenciana en 1930*, perquè, quan va dur els originals, el llibre ja era a les llibreries.

Paralitzat en l'extensió verda, en aquella quietud solar poblada per caps mitològics, a don Lluís, entre les raspes desgranades d'un raïm de rossetí, se li podia aparèixer el Benicadell o Víctor Hugo, i no despertar fins a entrar a la casa, on, amb el silenci dels rellotges aturats, reflectia sobre el paper la insolació literària.

Ell, don Lluís, fou enterrat a Fauna, poble veí de Benifairó de les Valls, davant l'interrogant del veïnat pels cotxes oficials i les cares conegudes. «Demà ens ho diran en Aitana —comentaven les dones—; es veu que era un peix gros a València». El comiat va ser íntim; el cel amenaçava, i les corones, com ell, eren bilingües. □